VIKIPEEDIA

Bugi keel

Bugi keel (teiste nimedega Basa Ugi, Bahasa Bugis, Bugis, De') on austroneesia keelkonda kuuluv keel. Peamiselt räägitakse bugi keelt Sulawesil Indoneesias, aga mõningal määral ka Jaava, Samarinda ja Sumatra saarel, Malaka poolsaarel, Malaisias ja Lõuna-Filipiinidel. Bugi keele kõnelejaid on 5 miljonit, neist umbes 3 miljonit on selle emakeelena kõnelejad. [1][2]

bugi keel (Basa Ugi)	
Kõneldakse	Indoneesias, Malai saarestikus
Kokku kõnelejaid	5 miljonit [1]
Keelesugulus	austroneesia keeled malai-polüneesia keeled lõuna-sulawesi keeled **bugi keel**
Keelekoodid	
ISO 639-3	bug

Bugi keele kõnelejate paiknemine (rohelisega)

Sisukord

Arvsõnad 1–10

Arvsõnad 1–10 on: [3]

1. seqdi [sekdi]
2. duwa [dua]
3. təllu [tölu]
4. əppaq [öpak]
5. lima [lima]
6. ənəŋ [önöng]
7. pitu [pitu]
8. aruwa [arua]
9. asera [asera]
10. sapulo [söpulo]

Grammatika

Bugi keele omapäraks on liited, mis väljendavad grammatilist aspektikategooriat. Need on järgmised:

kestev	lõppev	tingimuslik	kaalutlev	rõhutav	kohamäärus
kaq	naq	paq	gaq	si	é
kiq/ko	niq/no	piq/po	gig/go	sa	tu
kiq	niq	piq	gig	to	ro
i	ni	pi	gi	mi	
	na	pa	ga		

Näiteid

A: *pura-ni-ko* *manre*
kas + [perfektiiv] + sa sööd

Kas sa sõid juba?

B: *deq-pa*
mitte + [tingimuslik]

Veel mitte.

- *méllo-kaq cemmé*

Otsetõlkes: tahtma-ma vann
Ma tahan vanni minna

Tähestik

Bugi tähestik on silbiline tähestik, mis arvatavasti tuleneb kaavi kirjast (kasutusel Jaava saarel) ja peamiselt braahmi tähestikust (päritolumaa India). Bugi tähestiku iga täht koosneb konsonandist ja algsest vokaalist /a/. Erandiks on ainult vokaali /a/ esindav täht, mida kasutatakse ainult sõna alguses.

Bugi tähestikus kasutatakse lisakriipse või täppe, et tähtede vokaali /a/ muuta. Need lisakriipsud muudavad ka vokaali /a/ hääldust sõnade alguses.

Bugi tähestik on tähestikuna kasvavas ohus, sest tänapäeval kasutatakse bugi keele kirjutamiseks ladina tähestikku.

Traditsiooniliselt kirjutati bugi keelt tseremoniaaleesmärkidel braahmi tähestikku kuuluvas lontara kirjas, mida kasutatakse ka makassari ja mandari keele kirjutamiseks. „lontara“ tuleneb malaikeelsest sõnast palmyra palmi jaoks (*lontar*), mille lehti kasutatakse Indias, Kagu-Aasias ja Indoneesias käsikirjade materjalina. [4]

Dialektid

Bugid eristavad end siiani sõltuvalt nende koloniaalpiirkondadest (Bone, Wajo, Soppeng ja Sidenreng) ja väiksematest territooriumidest (Pare-Pare ümbrus, Sinjai ja Suppa). Nende piirkondade keeli, mis erinevad üksteisest vähesel määral, peetakse keeleteadlaste poolt väljakujunenud dialektideks, viimased keeleteaduslikud uuringud on tuvastanud 11 dialekti.

Järgnevalt mittetäielik loetelu bugi keele dialekte: Bone (Palakka, Dua Boccoe, Mare), Pangkep (Pangkajane), Camba, Sidrap (Sidenreng, Põhja-Pinrang, Alitta), Pasangkayu (Ugi Riawa), Sinjai (Enna, Palattae, Bulukumba), Soppeng (Kessi), Wajo, Barru (Pare-Pare, Nepo, Soppeng Riaja, Tompo, Tanete), Sawitto (Pinrang), Luwu (Luwu, Bua Ponrang, Wara, Malangke-Ussu).

Huvitav teada

- Fraasi „tänan sind“ ei ole võimalik bugi keelde tõlkida. Selleks laenati malaikeelset fraasi „*terima kasih*“.
- Bugikeelne luuletus, üks Leideni seinaluuletustest, on maalitud seinale, mis asub Kuningliku Kagu-Aasia ja Kariibi Uuringute Madalmaade Instituudi juures Leidenis Madalmaades.

Viited

1. Bugi (http://www.ethnologue.com/language/bug). Ethnologue (vaadatud 22. novembril 2013)
2. Buginese language (https://en.wikipedia.org/wiki/Buginese_language) (vaadatud 18. novembril 2013)
3. *A Vocabulary of the English, Bugis, and Malay Languages* (http://www.scribd.com/doc/29184476/Kamus-Bugis). Singapore: The Mission Press. lk 1–2. (vaadatud 18. novembril 2013)
4. Ancient Scripts: Buginese (http://www.ancientscripts.com/bugis.html) (vaadatud 18. novembril 2013)